

Қазақстан Республикасы Жоғары білім және ғылым министрлігі
Жоғары білімді дамыту ұлттық орталығы

Білім алушыларды әлеуметтік қолдау
мониторингі

1 блок 3 тармақ

Аналитикалық анықтама

Астана қ., 2023
Мазмұны

Білім алушыларға әлеуметтік қолдау көрсету бойынша аналитикалық анықтама	3
1-кесте. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдарды оқытуға арналған жағдайлар	3
2-кесте. Оқу корпусарындағы ЕББҚБ бар білім алушылар үшін физикалық қол жеткізу инфрақұрылымы	6
3-кесте. Студенттік жатақханалардағы ЕББҚБ білім алушылар үшін физикалық қолжетімділік инфрақұрылымы	7
4-кесте. ЖЖОКБҰ бөлінісінде ЕББҚБ білім алушылар саны	7
5-кесте. Қазақстанның ЖЖОКБҰ-да ЕББҚБ білім алушылар саны	9
6-кесте. Гендерлік бөліністе ЕББҚБ білім алушылар саны	9
7-кесте. Гендерлік бөліністе екі санатқа да жататын ЕББҚБ білім алушылар саны	10
8-кесте. 2021-2023 жж. мүгедектігі бар білім алушылардың саны	10
9-кесте. Қазақстанның ЖЖОКБҰ-да халықтың әлеуметтік осал санаттарынан білім алушылар саны	11
10-кесте. Халықтың әлеуметтік осал санаттарынан гендерлік бөліністе білім алушылар саны	11
11-кесте. 2021-2023 жылдары халықтың әлеуметтік осал санаттарынан білім алушылардың саны	12
12-кесте. Студенттік жатақханаларда тұратын білім алушылар саны	12
Формалды емес білім беру	13
Қорытынды	14
<i>1-қосымша</i>	<i>32</i>
<i>2-қосымша</i>	<i>38</i>

Білім алушыларға әлеуметтік қолдау көрсету бойынша аналитикалық анықтама

2023 жылы ерекше білім беру қажеттіліктері бар (бұдан әрі – ЕББҚБ) білім алушыларды оқыту үшін жағдай жасаған жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің (бұдан әрі – ЖЖОКБҰ) білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарының саны елдегі **102 ЖЖОКБҰ-ның 66¹**-ын құрады, оның ішінде:

- ұлттық – **6** (2022 ж.1 жарт. – 4);
- КЕАҚ – **21** (2022 ж.1 жарт. – 18);
- АҚ – **13** (2022 ж.1 жарт. – 11);
- жекеменшік – **25** (2022 ж.1 жарт. – 23)
- халықаралық – **1** (2022 ж. 1 жарт. – 1).

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушыларды оқыту үшін тең жағдай жасаған ЖЖОКБҰ үлесі **64,7%**-ды құрады (2022 ж.1 жарт. - **53,8%**). Жасалған шарттардың үлесі - **55%** (1-кесте). ЖОО бойынша толық ақпарат 1-қосымшада келтірілген.

- **52** ЖЖОКБҰ-да арнайы оқулықтар бар, бұл 51% құрайды;
- **84** ЖЖОКБҰ-да психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу (инклюзияны қолдау кабинеттері, педагог-ассистент және т.б.) бар (82,3%);
- **93** ЖЖОКБҰ-да пандустар бар (91,2%);
- **78** ЖЖОКБҰ-да тайғанамайтын жабын бар (76,5%);
- **47** ЖЖОКБҰ-да тактильді бағыттаушы жолақ бар (46,1%);
- **28** ЖЖОКБҰ-да тілдік информаторлар мен маяктар бар (27,5%);
- **28** ЖЖОКБҰ-да дыбыс күшейткіш жабдықтың болуы бар (27,5%);
- **76** ЖЖОКБҰ-да қабаттарға көшуге арналған құрылғылар бар (көтергіш, лифт, т. б.) (74,5%);
- **83** ЖЖОКБҰ-да есік ойықтарының кеңеюі бар (81,4%);
- **83** ЖЖОКБҰ-да жабдықталған санитарлық-тұрмыстық үй-жай бар (81,4%);
- **42** ЖЖОКБҰ-да штатта арнайы оқытушылар бар (41,2%);
- **57** ЖЖОКБҰ-да жұмыс жасау бойынша біліктілікті арттырудан өткен оқытушылар бар (55,9%);
- **36** ЖЖОКБҰ-да білім алушылардың ерекше білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, білім беру бағдарламаларын әзірлеу бар (35,3 %);
- **9** ЖЖОКБҰ-да жеке дамытушы бағдарламалар бар(8,8 %);
- **49** ЖЖОКБҰ-да тірек-қимыл аппараты (балдақтар, жаяу жүргіншілер, арбалар және т. б.) бұзылған білім алушыларды қолдау бар (48%).

1-Кесте. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдарды оқытуға арналған жағдайлар

* Шартты белгілер:

1. Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу (инклюзияны қолдау кабинеттері, педагог-ассистент және т. б.)
2. Пандустар
3. Тайғақ емес жабын
4. Едендерге жылжуға арналған құрылғы (көтергіш, лифт, т. б.)
5. Есіктерді кеңейту
6. Жабдықталған санитарлық-тұрмыстық үй-жай

¹ 1-кестеде көрсетілген 15-тен ұсынылған 8 критерий бойынша жасалған шарттар ескерілді

7. Тірек-қимыл аппараты бұзылған білім алушыларды қолдау (балдақтар, жаяу жүргіншілер, арбалар және т. б.)
8. Штаттағы арнайы педагогтардың саны
9. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттермен жұмыс бойынша біліктілікті арттырудан өткен педагогтардың саны
10. Білім алушылардың ерекше білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, білім беру бағдарламаларын әзірлеу
11. Арнайы оқулықтардың болуы (Брайль шрифтімен және үлкейтілген шрифтімен)
12. Тактильді бағыттаушы жолақ
13. Сөйлеу информаторлары және маяктар
14. Дыбысты күшейтетін жабдықтың болуы
15. Жеке дамыту бағдарламаларының болуы
16. Жасалған шарттардың үлесі, %
17. Қатынастар (15-тен).

№	ЖОО атауы	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.	Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+			12/15	80%
2.	Л. Н. Гумилев атындағы ЕҰУ	+	+		+	+	+	+				+		+	+		9/15	60%
3.	ҚазҰАУ аграрлық зерттеу университеті	+	+		+	+	+						+				6/15	40%
4.	Сәтбаев атындағы ҚазҰТУ	+	+	+	+	+	+		+				+	+			9/15	60%
5.	С. Д. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ		+	+	+	+	+			+	+	+	+				9/15	60%
6.	ҚазҰӨУ				+	+											2/15	13%
7.	Құрманғазы атындағы ҚҰК	+	+			+	+						+	+			6/15	40%
8.	Жүргенов атындағы ҚҰӨА											+	+	+	+		4/15	27%
9.	ҚазҰКУ	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+				+	11/15	73%
10.	Абай атындағы ҚазҰПУ	+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+			11/15	73%
11.	Қазақ Ұлттық Хореография Академиясы		+	+	+	+	+						+		+		7/15	47%
12.	Қ. Жұбанов атындағы АӨУ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+		12/15	80%
13.	Ы. Алтынсарин атындағы АрқПИ	+	+	+	+	+	+		+				+				8/15	53%
14.	Х. Досмұхамедов атындағы АМУ	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+			12/15	80%
15.	Өтебаев атындағы АМГУ	+	+	+	+		+		+	+							7/15	47%
16.	Аманжолов атындағы ШҚУ	+	+	+		+	+	+	+	+	+						9/15	60%
17.	І. Жансүгіров атындағы ЖУ	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+					10/15	67%
18.	Жәңгір хан атындағы БҚАТУ	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+			+		11/15	73%
19.	М. Өтемісов атындағы БҚМУ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			13/15	87%
20.	ҚарИУ	+	+		+	+	+	+		+	+						8/15	53%
21.	Әбілқас Сағынов атындағы ҚарУ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+		12/15	80%
22.	Е. А. Бөкетов атындағы ҚарУ	+	+		+	+	+		+	+							7/15	47%
23.	Есенов университеті	+	+	+	+	+	+			+	+		+				9/15	60%
24.	Ш. Уәлиханов атындағы КУ		+	+	+	+	+										5/15	33%
25.	Байтұрсынов атындағы ҚӨУ	+	+	+	+	+	+			+	+						8/15	53%

77.	Есіл Университеті	+	+	+		+	+					+	+	+	+		9/15	60%
78.	Кримечу	+	+	+	+	+	+		+	+							8/15	53%
79.	МИТУ																0/15	0%
80.	КМУ ВШОЗ																0/15	0%
81.	КазИТЖУ		+	+	+	+	+	+									6/15	40%
82.	ҚАЕУ	+	+	+	+	+	+					+					7/15	47%
№	ЖОО атауы	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
83.	КНУ		+	+	+		+	+				+					6/15	40%
84.	ҚОМУ	+	+	+	+	+	+			+		+					8/15	53%
85.	Қазтұтынуодағы КУ	+	+	+	+	+	+	+		+		+					9/15	60%
86.	КаспКУ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	15/15	100%
87.	Мырзахметов атындағы КУ	+	+	+	+		+		+	+							7/15	47%
88.	ҚИНЭУ	+	+	+		+	+	+									6/15	40%
89.	Академик Зулхарнай Алдамжар атындағы ҚӨТУ	+	+	+	+	+	+	+			+	+					9/15	60%
90.	АстанаХУ	+	+	+	+	+	+		+	+	+						9/15	60%
91.	Мұртаза ат. ХТИИ		+		+	+	+						+	+	+		7/15	47%
92.	Туран Университеті	+	+	+	+			+	+	+		+	+	+			10/15	67%
93.	Туран-Астана	+	+	+		+	+										5/15	33%
94.	Ташенев Университеті	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	14/15	93%
95.	Академик А. Қуатбеков атындағы ХДУ	+	+	+		+	+	+				+					7/15	47%
96.	СДУ	+	+	+		+	+					+					6/15	40%
97.	Кенжеғали Сағадиев атындағы ХБУ	+	+	+	+	+	+	+	+	+							9/15	60%
98.	Мирас Университеті	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+			+	+	12/15	80%
99.	ОАИУ	+	+	+		+	+		+	+		+	+		+		10/15	67%
100.	ОАА	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	14/15	93%
101.	Шымкент университеті	+	+	+	+		+		+	+							7/15	47%
102.	ХКТУ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+		12/15	80%
		84	93	78	76	83	83	49	42	57	36	52	47	28	28	9	66	55%

ЕББҚБ білім алушыларға арналған оқу корпустары мен студенттік жатақханаларға кедергісіз қол жеткізу үшін жағдайлар келесі ЖЖОКБҰ-да берілген (2,3-кестені қараңыз)

2-кесте. Оқу корпустарындағы ЕББҚБ бар білім алушылар үшін физикалық қол жеткізу инфрақұрылымы

Ғимараттардың қабаттылығы	Оқу корпустарының саны	Пандустар саны	Арнайы бекітілген қоршаулармен жабдықталған кіреберістері бар оқу корпустарының саны	Көтергіштер саны	Лифтілер саны	Жабдықталған дәретханалар саны	Кірме жолдары, автотұрағы және баспалдақсыз кіру топтары бар оқу корпустарының саны	Аудиториялардағы есіктер, мүмкіндік береді мүгедектер арбасына арналған трафик және табалдырықтар баспалдақ аландарындағы төмен деңгейлі платформалар (осындай аудиториялардың саны)	1-қабатта орналасқан, баспалдақтары жоқ, есіктері университет аумағына қарайтын және ерекше мүмкіндіктері бар адамдарға баруға болатын асханалар мен буфеттердің саны
1 қабатты	19	21	17	2	6	21	12	50	175
2 қабатты	75	51	44	12	1	47	32	311	
3 қабатты	92	69	61	16	14	84	30	952	
4 қабатты	114	111	92	24	24	88	45	1214	

5 қабатты	71	62	48	17	29	71	24	597
6 қабатты және одан жоғары	56	69	45	28	112	104	36	1052
Барлығы	427	383	307	99	186	415	179	4176

3-кесте. Студенттік жатақханалардағы ЕББҚБ білім алушылар үшін физикалық қолжетімділік инфрақұрылымы

Ғимараттардың қабаттылығы	Жатақханалар саны	Пандустар саны	Көтергіштер саны	Лифтілер саны	Жабдықталған дәретханалар саны	Арнайы бекітілген қоршаулармен жабдықталған кіреберістері бар жатақханалар саны	Кіреберіс жолдары, автотұрақ және баспалдақсыз кіру топтары бар жатақханалар саны
1 қабатты	6	5	1	0	2	4	3
2 қабатты	8	9	2	1	5	5	6
3 қабатты	26	12	5	0	12	15	9
4 қабатты	38	16	1	1	10	15	13
5 қабатты	109	56	14	4	41	56	36
6 қабатты және одан жоғары	59	50	8	74	34	32	21
Барлығы	246	148	31	80	104	127	88

Қазақстанның ЖЖОКБҰ-да ЕББҚБ білім алушылардың жалпы саны-**1972** адам, бұл Қазақстандағы білім алушылардың жалпы санының **0,33%**-ын құрайды (**102** ЖЖОКБҰ-да **596 673** адам) (4,5-кестені қараңыз). Оның ішінде **902** адам-ерлер, **1070** адам-әйелдер.

4-кесте. ЖЖОКБҰ бөлінісінде ЕББҚБ білім алушылар саны, %

№	ЖОО атауы	ЖОО-да білім алушылардың жалпы саны	ЕББҚБ білім алушылардың саны	Үлесі, %
ҰЛТТЫҚ ЖОО				
1.	Л. Н. Гумилев атындағы ЕҰУ	20318	133	0,65%
2.	Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ	24432	135	0,55%
3.	Жүргенов атындағы ҚазҰӨА	1906	4	0,21%
4.	ҚазҰАУ	6642	0	0,00%
5.	ҚазҰХА	176	0	0,00%
6.	ҚазҰҚУ	8145	39	0,48%
7.	Қ.И. Сәтбаев атындағы ҚазҰТУ	11105	27	0,24%
8.	Құрманғазы атындағы ҚҰК	1069	13	1,22%
9.	Асфендияров атындағы ҚазҰМУ	14 522	1	0,01%
10.	Абай атындағы ҚазҰПУ	16141	92	0,57%
11.	ҚазҰӨУ	1922	6	0,31%
	БАРЛЫҒЫ	106378	450	0,39%
МЕМЛЕКЕТТІК ЖОО				
12.	Қ. Жұбанов атындағы АӨУ	13762	91	0,66%
13.	Ы. Алтынсарин атындағы АрқПИ	2406	3	0,12%
14.	Х. Досмұхамедов атындағы АУ	8236	12	0,15%
15.	С. Өтебаев атындағы АМГУ	2292	8	0,35%
16.	Д. Серікбаев атындағы ШҚТУ	4847	12	0,25%
17.	С. Аманжолов атындағы ШҚУ	7634	21	0,28%
18.	І. Жансүгіров атындағы ЖУ	4913	33	0,67%
19.	Жәңгір хан атындағы БҚАТУ	4249	15	0,35%
20.	М. Оспанов атындағы БҚМУ	4722	3	0,06%
21.	М. Өтемісов атындағы БҚМУ	6758	46	0,68%
22.	Есенов университеті	7259	38	0,52%
23.	ҚарИУ	1900	1	0,05%
24.	Сағынов атындағы ҚарУ	8016	26	0,32%

25.	Е. А. Бөкетов атындағы ҚарУ	12476	14	0,11%
26.	Қорқыт ата атындағы ҚУ	10394	1	0,01%
27.	Ш. Уәлиханов атындағы ҚУ	7076	27	0,38%
28.	А. Байтұрсынов атындағы КӨУ	6380	58	0,91%
29.	Қарағанды МедУ	7139	60	0,84%
30.	Семей МедУ	6117	1	0,02%
31.	ХТжҚУ	1771	0	0,00%
32.	Марғұлан атындағы ППУ	4394	14	0,32%
33.	РИИ	1070	0	0,00%
34.	М. Қозыбаев атындағы СҚУ	6027	45	0,75%
35.	М. Х. Дулати атындағы ТарУ	14335	13	0,09%
36.	Торайғыров университеті	9080	47	0,52%
37.	Шәкәрім атындағы Университет	6729	23	0,34%
38.	ОҚМПУ	7404	65	0,88%
39.	ОҚМА	5382	14	0,26%
40.	М. Әуезов атындағы ОҚУ	26674	136	0,51%
	БАРЛЫҒЫ	209442	827	0,36%
АҚ ЖОО				
41.	Азаматтық авиация академиясы	1302	1	0,08%
42.	Логистика және транспорт академиясы	3438	11	0,32%
43.	Ғ. Дәукеев атындағы АЭЖБУ	7028	26	0,37%
44.	АТУ	7477	30	0,40%
45.	О. А. Байқоңыров атындағы ЖезУ	1304	0	0,00%
46.	ҚазСжТА	3071	58	1,89%
47.	Сейфуллин атындағы ҚАТУ	11779	7	0,06%
48.	Абылай хан атындағы ҚазХҚжХТУ	6770	0	0,00%
49.	ҚазТБУ	3520	0	0,00%
50.	ҚБТУ	4868	15	0,31%
51.	Мақсұт Нәрікбаев Университеті	3825	29	0,76%
52.	ХБК	7261	38	0,52%
53.	ХАТУ	5654	19	0,34%
54.	Астана ХУ	9992	91	0,91%
55.	КИМЭП Университеті	2170	7	0,32%
56.	Нархоз Университеті	5237	16	0,31%
	БАРЛЫҒЫ	84696	348	0,41%
ЖЕКЕМЕНШІК ЖОО				
57.	АГЭУ	5771	1	0,02%
58.	Болашақ Академиясы	2297	0	0,00%
59.	Қайнар Академиясы	1476	0	0,00%
60.	ДШЖС Академиясы	241	1	0,41%
61.	Әлихан Бөкейхан Университеті	8395	1	0,01%
62.	Алматы Менеджмент Университеті	4732	6	0,13%
63.	Астана IT Университеті	4641	16	0,34%
64.	Атырау ИГИ	0	0	0,00%
65.	Башшев Университеті	935	4	0,43%
66.	ГТА	706	0	0,00%
67.	А. К. Қусаинова атындағы ЕГИ	2047	11	0,54%
68.	Академик Сәтбаев атындағы ЕИТИ	1379	9	0,65%
69.	ЕТУ	1901	0	0,00%
70.	Нұр-Мұбарак ЕИМУ	1896	32	1,69%
71.	Д. А. Қонаев атындағы ЕҚУ	2297	7	0,30%
72.	БҚИТУ	9642	6	0,06%
73.	ИНЕУ	986	3	0,30%
74.	Л. Гончаров атындағы ҚазАЖИ	1631	0	0,00%
75.	ҚАЕУ	3857	9	0,23%
76.	М. Дулатов атындағы ҚИнЭУ	1917	6	0,31%
77.	ҚДСЖМ ҚМУ	166	0	0,00%
78.	ҚНУ	835	4	0,48%
79.	ККУ	4375	17	0,39%
80.	ҚОМедУ	6967	30	0,43%
81.	ҚОХУ	3270	0	0,00%
82.	Алдамжар атындағы ҚӨТУ	2125	17	0,80%
83.	ҚазИТЖУ	4417	0	0,00%
84.	Қазтұтынуодағы ҚУ	4870	16	0,33%
85.	Абай Мырзахметов атындағы ҚУ	3225	5	0,16%
86.	Қызылорда ашық университеті	5436	0	0,00%
87.	Халықаралық инженерлік-технологиялық университеті	3243	0	0,00%

88.	Халықаралық көлік-гуманитарлық университеті	6802	0	0,00%
89.	Шерхан Мұртаза ат. ХТИИ	5978	10	0,17%
90.	Халықаралық Астана Университеті	4152	2	0,05%
91.	СДУ	7607	6	0,08%
92.	А. Қуатбеков атындағы ХДУ	16730	16	0,10%
93.	Есіл Университеті	2815	6	0,21%
94.	Ж. Тәшенев атындағы Университет	5205	7	0,13%
95.	Қ. Сағадиев атындағы ХБУ	4416	1	0,02%
96.	Мирас Университеті	6384	18	0,28%
97.	Тұран Университеті	4826	35	0,73%
98.	Тұран-Астана Университеті	2856	2	0,07%
99.	Орталық Азия Инновациялық Университеті	14878	2	0,01%
100.	Орталық Қазақстан Академиясы	1956	0	0,00%
101.	Шымкент университеті	6102	2	0,03%
	БАРЛЫҒЫ	196157	308	0,22%
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖОО				
102.	Х. А. Ясауи атындағы ХҚТУ	9774	39	0,4%
	ЖАЛПЫ	596 673	1972	0,33%

5-кесте. Қазақстанның ЖЖОКБҮ-да ЕББҚБ білім алушылар саны, %

№	Категория	Ұлттық	Мемлекеттік	АҚ	Жекеменшік	Халықаралық	Жалпы білім алушылар саны	Үлесі, % (1972-ден)
1	Тірек-қимыл аппаратының бұзылуымен	80	221	53	76	7	437	22,2%
2	Зағип жандар	15	13	32	0	0	60	3,0%
3	Нашар көретіндер	72	135	35	48	15	305	15,5%
4	Естімейтіндер	6	4	19	1	0	30	1,5%
5	Нашар еститіндер	8	33	9	4	2	56	2,8%
6	Аутизммен	0	0	0	0	0	0	0,0%
7	Психикалық дамудың кешеуілдеуімен	0	0	0	0	2	2	0,1%
8	Жеңіл және орташа ақыл-ой кемістігі бар	0	1	0	0	0	1	0,1%
9	Ауыр және терең ақыл-ой кемістігі бар	0	6	0	0	0	6	0,3%
10	Сөйлеу бұзылыстарымен	2	9	3	2	0	16	0,8%
11	Басқа санат	270	420	198	177	13	1078	54,7%
	Жалпы	453-3= 450	842-15= 827	349-1= 348	308	39	1991-19*= 1972	

* Студенттердің жалпы саны әртүрлі болу себебі - бір студент мүгедектіктің екі санатына да кіруі мүмкін. 19 адам - бұл екі санатқа да кіретін студенттер саны. 7-кестеде гендерлік бөліністе мүгедектіктің екі санатына жататын ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың саны көрсетілген.

Гендерлік аспектіде ЕББҚБ бар студенттер арасында әйелдер басым (6-кестені қараңыз).

6-кесте. Гендерлік бөліністе ЕББҚБ білім алушылар саны

№	Категория	Әйелдер	Ерлер	Жалпы
1	Тірек-қимыл аппаратының бұзылуымен	260	177	437
2	Зағип жандар	26	34	60

3	Нашар көретіндер	163	142	305
4	Естімейтіндер	12	18	30
5	Нашар еститіндер	35	21	56
6	Аутизммен	0	0	0
7	Психикалық дамудың кешеуілдеуімен	0	2	2
8	Жеңіл және орташа ақыл-ой кемістігі бар	0	1	1
9	Ауыр және терең ақыл-ой кемістігі бар	2	4	6
10	Сөйлеу бұзылыстарымен	9	7	16
11	Басқа санат	575	503	1078
		1082-12= 1070	909-7= 902	1991-19= 1972

7-кесте. Гендерлік бөліністе екі санатқа да жататын ЕББҚБ білім алушылар саны

№	Категория	Әйелдер	Ерлер	Жалпы
1	Зағип/Естімейтін	1	0	1
2	Көру қабілеті нашар / тірек-қимыл аппараты бұзылған	4	0	4
3	Жеңіл және орташа ақыл-ой кемістігі бар / тірек-қимыл аппараты бұзылған	0	1	1
4	Ауыр және терең ақыл-ой кемістігімен / тірек-қимыл аппаратының бұзылуымен	2	2	4
5	Тірек-қимыл аппараты бұзылған / ерекше білім беру қажеттіліктері бар басқа білім алушылар	5	4	9
		12	7	19

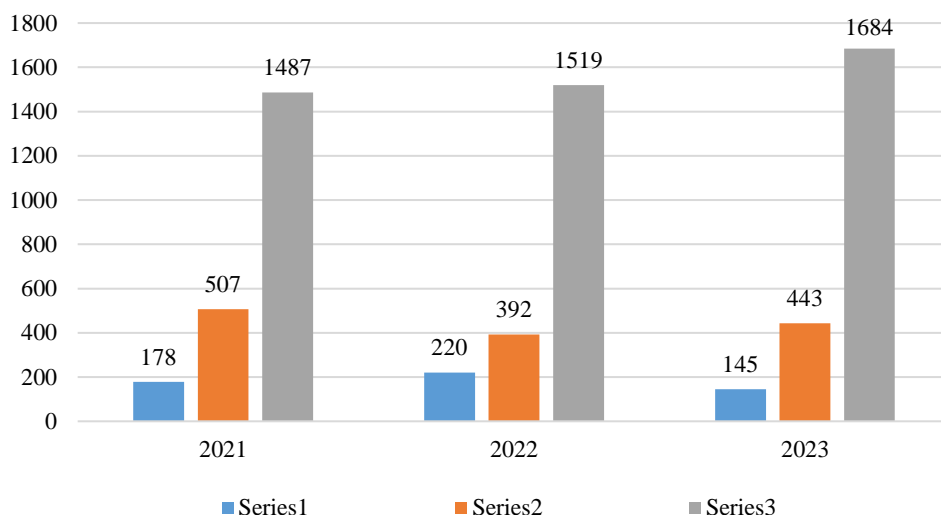
Қазақстанның ЖЖОКБҰ - да мүгедектігі әртүрлі білім алушылардың жалпы саны **2272** адамды құрады, бұл Қазақстандағы білім алушылардың жалпы санының 0,38%-ын құрайды. Оның ішінде **145** адамда мүгедектіктің бірінші тобы, **443** адамда екінші топ және **1684** адамда мүгедектіктің үшінші тобы (8-кестені қараңыз).

8-кесте. 2021-2023 жж. мүгедектігі бар білім алушылардың саны

Категория	Саны		
	2021	2022	2023
I топтағы мүгедектер	178	220	145
II топтағы мүгедектер	507	392	443
III топтағы мүгедектер	1 487	1519	1684
Жалпы:	2 172	2131	2272

2022 жылы 1,8% - ға аздап төмендегеннен кейін мүгедектігі бар білім алушылардың саны 2023 жылы 6% - ға өсті (1-суретті қараңыз).

1-сурет. Мүгедектігі бар білім алушылар санының динамикасы, 2022-2023 жж.

Қазақстанның ЖЖОКБҰ-да халықтың әлеуметтік осал санаттарынан білім алушылардың жалпы саны – **75 271** адам, бұл Қазақстандағы білім алушылардың жалпы санының **12,6%**-ын құрайды (**596 673** адам) (9-кестені қараңыз).

9-кесте. Қазақстанның ЖЖОКБҰ-да халықтың әлеуметтік осал санаттарынан білім алушылар саны

№	Категория	Білім алушылар саны	%
1	Аз қамтылған отбасылардан шыққан білім алушылар	14226	19%
2	Ауылдық квота бойынша білім алушылар	18250	24%
3	Көпбалалы отбасылардан шыққан білім алушылар	42795	57%
Жалпы		75271	

Гендерлік тұрғыдан алғанда, халықтың әлеуметтік осал санаттарындағы білім алушылар арасында әйел адамдар басым (10-кестені қараңыз).

10-кесте. Халықтың әлеуметтік осал санаттарынан гендерлік бөліністе білім алушылар саны

№	Категория	Әйелдер	Ерлер	Жалпы
1	Аз қамтылған отбасылардан шыққан білім алушылар	7712	6514	14226
2	Ауылдық квота бойынша білім алушылар	12020	6230	18250
3	Көпбалалы отбасылардан шыққан білім алушылар	27548	15247	42795
Барлығы		47280	27991	75271

Ұсынылған мәліметтерге сәйкес, 2021-2022 жылдар аралығында аз қамтылған көп балалы отбасылардан және ауылдық квота бойынша білім алушылар санының шамалы төмендеуі байқалды. 2021 жылы олардың саны **83 671** немесе студенттердің жалпы санының **13%** құрады, ал 2022 жылы бұл сан **73 733**-ке дейін төмендеді, бұл студенттердің жалпы санының **12,7%** құрайды.

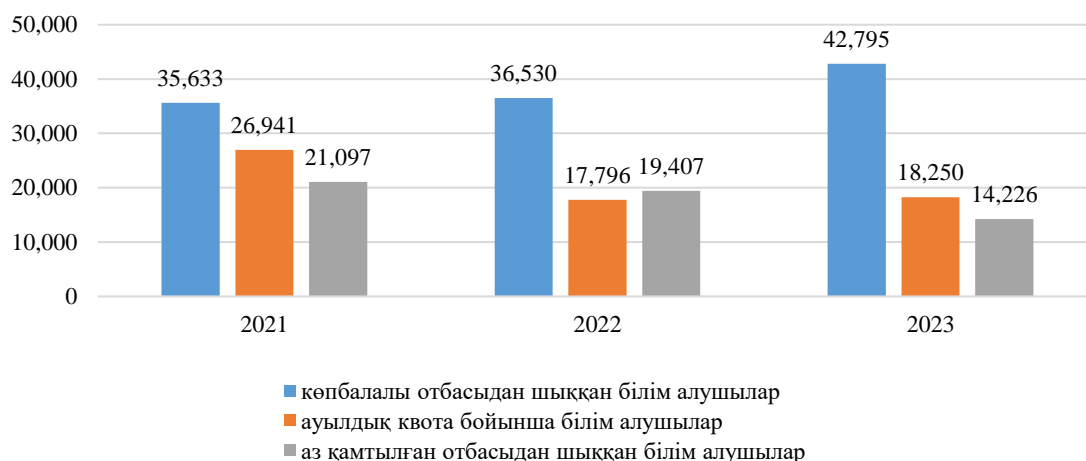
Алайда, 2023 жылы халықтың әлеуметтік осал санаттарынан білім алушылар саны **75 271** адамға жеткенін, бұл студенттердің жалпы санының **12,6%** құрайтынын атап өту маңызды (11-кестені қараңыз).

Айта өту керек, аз қамтылған отбасылардан шыққан білім алушылардың саны азайғанымен, көп балалы отбасылардан шыққан білім алушылардың айтарлықтай өсуі байқалды. Бұл деректер студенттердің әлеуметтік құрамындағы өзгерістерді көрсетеді және Қазақстандағы түрлі әлеуметтік топтар үшін білімнің қолжетімділігінің серпінін көрсете алады.

11-кесте. 2021-2023 жылдары халықтың әлеуметтік осал санаттарынан білім алушылардың саны

Категория	Саны		
	2021	2022	2023
Аз қамтылған отбасылардан шыққан білім алушылар	21 097	19407	14226
Ауылдық квота бойынша білім алушылар	26 941	17796	18250
Көпбалалы отбасылардан шыққан білім алушылар	35 633	36530	42795
Барлығы:	83 671	73733	75271

2-сурет. Халықтың әлеуметтік осал санаттарынан білім алушылар санының динамикасы, 2021-2023 жж.

Студенттік жатақханаларда тұратын білім алушылардың саны-**71 784** адам, бұл білім алушылардың жалпы санының 12,2% құрайды (102 ЖЖОКБҰ-да **596 673** адам). Студенттік жатақханаларда тұратын халықтың әлеуметтік осал санаттарына және әртүрлі мүгедектік топтарына жататын білім алушылардың саны-**21 684** адам, бұл студенттік жатақханаларда тұратындардың жалпы санының 30,21% құрайды (12-кесте).

12-кесте. Студенттік жатақханаларда тұратын білім алушылар саны, %

№	Категория	Білі алушылар саны	%
1	I топтағы мүгедектігі бар білім алушылар	23	0,03%
2	II топтағы мүгедектігі бар білім алушылар	67	0,09%
3	III топтағы мүгедектігі бар білім алушылар	242	0,34%
4	аз қамтылған отбасылардан шыққан білім алушылар	6272	8,74%
5	ауылдық квота бойынша білім алушылар	4016	5,59%
6	көпбалалы отбасылардан шыққан білім алушылар	11064	15,41%
7	қалған білім алушылар	50100	69,79%
Всего		71 784	

Формалды емес білім беру

2023 жылғы жағдай бойынша мүмкіндігі шектеулі ересектерге арналған формалды емес білім берудің білім беру бағдарламалары Қазақстанның жоғары оқу орындарында іске асырылмайды.

Ұлттық жоғары оқу орындарынан Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінде "күміс университеті" бағдарламасы жүзеге асырылуда. Осы бағдарлама бойынша ересектердің білім алушылар саны – 35.

Мемлекеттік жоғары оқу орындарынан Сәрсен Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан университетінде барлық санаттағы адамдар үшін қолайлы цифрлық сауаттылық курстары өткізіледі. Осы бағдарлама бойынша ересек білім алушылардың саны – 3. Оның ішінде, Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университетінде "Құқықтық сауаттылық; Қаржылық сауаттылық және кәсіпкерлік қызметтің негіздері; цифрлық сауаттылықты арттыру; саяхатқа арналған шет тілі; Психотерапия-АРТ-терапия, сауықтыру және дене шынықтыру-спорттық іс-шаралар" курстары іске асырылуда. Бұл курстарда 35 тыңдаушы тіркелген. Сондай-ақ, Жансүгіров ат. Жетісу университетінде "Күнделікті өмірдегі заманауи ақпараттық технологиялар, Компьютерлік сауаттылық, Қаржылық сауаттылық, электрондық үкімет, кәсіпкерлік және бизнес негіздері, миға арналған Фитнес: күн сайын жаттығу" сияқты курстар өткізеді. Сонымен қатар, Қарағанды медицина университетінде "Тьюторлық" бағдарламасы жүзеге асырылуда, онда мүмкіндігі шектеулі ересектерді қоса алғанда, барлық тілек білдірушілер білім ала алады. Сонымен қатар, Рудный индустриалды институтында барлығы Бухгалтер ІС сияқты бағдарламалар бойынша оқи алады; Күнделікті өмірдегі құқықтық білім; цифрлық сауаттылықты арттыру; шет тілдерін үйрену. Қазіргі уақытта риядағы тыңдаушылар саны 13 құрайды. Қарағанды индустриалды Университетінде барлық тілек білдірушілер үшін келесі курстар ашылған: 1) Компьютерлік сауаттылық; 2) Қаржылық сауаттылық; 3) Кәсіпкерлік мектебі; 4) Шахмат клубы. Алайда, жоғарыда аталған бағдарламаларда білім алушылар арасында мүмкіндігі шектеулі ересек халықтың өкілдері жоқ.

Айта кетейік, Қорқыт ата атындағы Қызылорда университетінде 2023-2024 оқу жылында мүмкіндігі шектеулі ересектерге арналған формалды емес білім беру бағдарламаларын іске қосу жоспарлануда. Қорқыт ата ат. Қызылорда университеті мүмкіндігі шектеулі 50 адамды қамтуды жоспарлап отыр. 1) Цифрлық сауаттылық (e-gov, e-otinish, e-salyk); 2) Ағылшын тілі; 3) Құқықтық сауаттылық сияқты 3 білім беру бағдарламасын іске қосу жоспарлануда.

АҚ ЖОО-дан Азаматтық авиация академиясының сайтында ересектерге арналған келесі курстар бар:

- "Information and communication technologies" курсы (ақпараттық және коммуникациялық технологиялар).

- "Азаматтық авиация академиясының 2 жылдық студенттеріне арналған кәсіби ағылшын тілі" курсы.

- "Адамның мүмкіндіктері, ӘК ТҚ-ға қатысты (9 Модуль)" курсы.

- "Жалпы авиациялық ағылшын тілі" курсы.

- "Ахметовтің Орыс тілі" курсы.

- "Теориялық механика" курсы.

- "Техникалық ағылшын тілі" курсы.

- "Физика" Курсы.

Бұл курстар азаматтық авиацияға, ақпараттық технологияларға, тілдерге және физикаға қатысты әртүрлі салаларды зерттеуге мүмкіндік береді.

Жеке жоғары оқу орындарынан Л.Б. Гончарова ат. қазақ автомобиль-жол институтындағы ересектерге арналған 15 формалды емес білім беру бағдарламасы жүзеге асырылуда, соның ішінде:

- Экономика

- Есеп және аудит
- Ақпараттық жүйелер
- Көлік, көлік техникасы және технологиялары
- Құрылыс
- Автомобиль жолдары мен әуеайлақтар салу
- Көпірлер мен туннельдер салу
- Газ-мұнай құбырлары мен газ-мұнай қоймаларын салу
- Тасымалдауды, қозғалысты ұйымдастыру және көлікті пайдалану
- Логистика (салалар бойынша) және басқалар.

Сондай-ақ, Нұр-Мұбарак Египет ислам мәдениеті университетінде Тәжвид және Құран бойынша курс өткізіледі.

Әлихан Бөкейхан университетінде аға буын азаматтары үшін цифрлық және құқықтық сауаттылық курстары іске асырылуда, ал М. Дулатов атындағы Қостанай инженерлік-экономикалық университетінде ересектерге арналған 29 білім беру бағдарламасы ұсынылады, оның ішінде:

- Менеджмент
- Экономика
- Есеп және аудит
- Қаржы
- Есептеу техникасы және бағдарламалық қамтамасыз ету
- Автоматтандыру және басқару
- Жылу энергетикасы
- Машина жасау
- Робототехникалық жүйелер
- Көлік, көлік техникасы және технологиялары
- Агрономия және басқалар.

Осы бағдарламалардағы тыңдаушылар саны-6.

Каспий қоғамдық университеті "Инклюзивті білім берудің әдіснамалық негіздері" бағдарламасы арқылы мүмкіндігі шектеулі студенттермен жұмыс істейтін оқытушылардың біліктілігін арттыруға жағдай жасайды. Бағдарламаның көлемі-72 сағат, ал тыңдаушылар саны-5. Бұл бағдарлама гибриді форматта жүзеге асырылады. Алайда, мүмкіндігі шектеулі ересектерге арналған бағдарламалар жоқ.

Қорытынды

2023 жылы:

- инклюзивті білім беру үшін жағдай жасаған жоғары оқу орындарының үлесі - **64,7%**,
- аз қамтылған (аз қамтылған) отбасылардан білім алушылар саны - **14 226** адам,
- көпбалалы отбасылардан білім алушылар саны - **42 795** адам,
- ауылдық квота бойынша білім алушылар саны - **18 250** адам,
- ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылар саны - **1 972** адам,
- студенттік жатақханаларда тұратын білім алушылардың саны - **71 784** адам,
- студенттік жатақханаларда тұратын халықтың әлеуметтік осал санаттарына жататын және әртүрлі мүгедектік топтары бар білім алушылар саны - **21 684** адам (**30,21%**).

Жалпы инфрақұрылымда ЖОО - да **427** оқу корпусы және **246** студенттік жатақхана бар. **427** оқу ғимаратында **383** пандус, **99** көтергіш, **186** лифт және **415** арнайы жабдықталған дәретхана бар.

Студенттік жатақханалардың **246** ғимаратында **148** пандус, **31** көтергіш, **80** лифт және **104** арнайы жабдықталған дәретхана бар.

Бұл деректер Қазақстанның білім беру жүйесінде мүгедектігі әртүрлі студенттердің болуын және барлық білім алушылар, соның ішінде мүгедек студенттер үшін білім беру

бағдарламаларының тең мүмкіндіктері мен қолжетімділігін қамтамасыз ететін инклюзивті ортаны құрудың маңыздылығын бағалауға мүмкіндік береді.